

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Kliimaministeriumile

Meie: 28.01.2025 nr 1-2/25/6511

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukoht looduskaitseaduse ja metsaseaduse muutmise täiendatud eelnõude kohta

Lugupeetud Antti Tooming

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) juhib tähelepanu, et detsembris kooskõlastamisele saadetud looduskaitseaduse ja metsaseaduse muutmise eelnõude pakettis leidub täiendavaid muudatusi, mis on keskkonnahoidliku maakasutuse, metsanduse jätkusuutlikkuse, aga ka looduskaitseaduse eesmärkide vaatest põhjendamatud. Täiendavatest muudatustest on kõige loodusvaenulikumad hüvitusalade arvamine 30% kaitstava maismaa hulka ning I kaitsekategooria lindudele kaitse tagamata jätmine, kui nende püsielupaigas on algatatud planeering või väljastatud tegevusluba. Kuna sisuliselt on tegu kehtiva looduskaitseaduse põhitõdedest kõrvalehiilimisega, **oleme seisukohal, et need muudatused tuleb paketest kategooriliselt välistada.**

Lisaks täiendavatele muudatustele sisaldab eelnõude pakett jätkuvalt punkte, millega me ei nõustunud ja mille vastu esitasime ettepanekuid juba septembris. Kinnitame, et jääme nende seisukohtade juurde. Mainitud eelnõu osad on näiteks istandike rajamise võimaldamine ja kaitsealade (uues versioonis ka hüvitusalade) ettepanekute tegemise õiguse ulatuslik piiramine, mida pole eelnevalt huvipooltega arutatud. Endiselt on eelnõupaketist puudu pikalt ühiskonnas arutatud ning laia toetust omavad teemad nagu pesitsusraha ja kodumetsade kaitse.

On äärmiselt kahetsusväärne, et mahuka eelnõupaketi läbitöötamiseks anti sedavõrd vähe aega, millest suur osa langes pühadeperioodi. Seetõttu toome kirjas esile vaid kõige olulisemad muudatused ning teeme ettepanekud nende muutmiseks.

Metsaseaduse ja keskkonnatasude seaduse muutmise seadus

1) Istandike massiline lubamine väheintensiivselt kasutatavatele põllumaadele

Istandike mõju elustikule (sh veeökosüsteemidele) on kahjulik ning praeguses eelnõupaketis olevat üliintensiivset maakasutust istandike näol ei saa kliimamuutuste ja elurikkus kriisi ajastul lubada. Alljärgnevalt anname täiendusele § 3¹ tervikuna tagasiside ja esitame ettepanekud koos selgitusega.

**Seaduse 1. peatükki täiendatakse §-ga 3¹ järgmises sõnastuses:
„§ 3¹. Istandiku rajamine ja majandamine“**

(1) *Mittemetsamaale rajatud või rajatavat istandikku, saab metsaregistrisse kanda, kui see asub maa-alal, mis vastab järgmistele tingimustele:*

- 1) *maa-ala kohta ei ole viimase viie aasta jooksul makstud „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse“ alusel toetust;*
- 2) *maa-ala ei ole Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslike koosluste esinemisalana või I ja II kategooria kaitsealuste liikide leiukohana;*
- 3) *maa-ala või maa-alal asuvat objekti ei ole loodusobjektina kaitse alla võetud;*
- 4) *maa-ala ei asu turvasmullal (M, S, R), lammimullal (Ag, AG, AG1, AM), rannikumullal (Gr, Gr1, Mr), eemaldatud madalsoomullal (TxM) või eemaldatud rabamullal (TxR);*
- 5) *maa-ala ei ole väärtuslik maastik või väärtuslik põllumajandusmaa;*
- 6) *maa-ala kohta on tehtud inventuur, mille kohaselt ei loetud seda väärtuslikuks püsirohumaaks;*
- 7) *maa-ala ei ole dreanaži maa-ala.*

(2) *Dreanaži maa-alale võib istandiku rajada ja metsaregistrisse kanda, kui Maa- ja Ruumiamet on andnud kooskõlastuse, et istandik ei kahjusta dreanaži ning istandiku rajamise tulemusena ei ole takistatud maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine.*

(3) *Enne käesoleva seaduse jõustumist rajatud istandiku võib metsaregistrisse kanda, kui istandik paikneb maa-alal, mis vastab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tingimustele, seal kasvavate puude keskmine vanus ei ületa kümmet aastat ning maa ei ole maakatastrisse kantud metsamaana.*

(4) *Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimustele vastavate istandikuks sobivate maa-alade ruumiandmed määrab valdkonna eest vastutav minister määrusega.*

(5) *Kui isik soovib istandiku rajada maa-alale, mille kohta ei ole tehtud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 6 nimetatud inventuuri, peab ta tellima eksperdilt hindamise, mis kinnitab, et maa-alal puuduvad väärtusliku püsirohuma tunnused.*

(6) *Istandike majandamisel ei kohaldata käesolevas seaduses sätestatud nõudeid metsa majandamise kohta.*

(7) *Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega:*

- 1) *istandiku registreerimise;*
- 2) *maa-ala väärtusliku püsirohuma tunnustele vastavuse hindamise korra ja nõuded eksperdile;*
- 3) *istandiku rajamise, kasvatada lubatud puuliigid ja kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolupiirkonnad;*
- 4) *istandiku majandamise täpsemad nõuded.“;*

Ehkki Eesti Maaülikooli teostatud uuringute järgi võivad elurikastes maastikes esineda metsaliikidega istandikud, on Eesti kontekstis istandike pikaajaline keskkonnamõju teadmata. Muuhulgas mainib seda ka metsaseaduse seletuskiri lk 4. Teiste Euroopa riikide uuringud rõhutavad istandike liigivaesust võrreldes looduslike puistutega, pikaajalist kahjulikku, degradeerivat mõju elurikkusele ning väiksemaid süsinikuvarusid võrreldes looduslike metsadega. Kliimamuutuste kontekstis on istandike-taolised alusmetsata puistud ka tuleohtlikud ja haigustele vastuvõtlikud.

Istandikeks sobilike alade [kaardi](#) põhjal võib arvata, et tulevikus rajatakse need ka sellistesse loodus- ja kultuuriväärtuslikesse kohtadesse nagu Tahkuna ja Sõrve poolsaared, Harku järve ümbrus ning Lääne-Saaremaa rohumaad. Istandikeks välja valitud alad on hetkel väheintensiivselt kasutatavad ja seetõttu elurikkad. Sama kaardi põhjal leidub nende seas ka inventeerimata poollooduslike kooslusi. Istandike rajamine mõjub

põllumajandusmaastike kooslustele hävitavalt, ja nende seisund on juba praegu Euroopas halvenemas (eriti pöörame tähelepanu tolmendajatele ja põllumajandusmaastiku linnustikule). On ka arusaamatu, kuidas EL looduse taastamise määruse kohaselt saab hakata taastama tugevas kahanemisjärgus agro-ökosüsteemide elustikku, kui nende elupaikadesse rajada istandikud 75 000 - 150 000 ha mahus¹. Rõhutame, et elurikkad agro-ökosüsteemide kooslused esinevad ka madala mullaboniteediga aladel, mis on praegu üle-eestiliselt ette nähtud istandike rajamiseks.

Praegusel kujul lubaks seadus kasutada istandikes mineraalväetisi, millel on teaduslikult põhjendatud negatiivne mõju nii vee- kui ka mullaökosüsteemidele. Pikaajaline mineraalväetiste kasutamine vaestustab ka mullastikku aastakümneteks, mis välistab istandiku lõppraie järel liigirikka loodusliku ökosüsteemi taastekke.

Eraldi probleemkohana toome esile **täienduse § 3¹ lõike 6**, mille kohaselt ei kohaldata istandike majandamisel käesolevas seaduses sätestatud nõudeid metsa majandamise kohta ning tingimused istandike majandamise kohta kehtestab minister määrusega (lõige 7). Teisisõnu puudub ülevaade, kuidas istandikes realselt hakatakse puistut majandama, sest planeeritavates istandikes metsaseadus ei kehti. Nii oluliste muudatuste puhul tuleb kaasata huvigrupid juba eelnõu tasandil, sest suuremahulistel istandikel on oluline mõju nii elurikkusele kui ka inimeste endi elukeskkonnale.

Tuginedes eelnevale, ei vasta praegune istandike rajamise kord seletuskirjas toodud muudatuste üldeesmärgile, milleks on toetada metsanduse jätkusuutlikkust ja keskkonnahoidlikku maakasutust.

ETTEPANEK

- 1) Algatada istandike rajamist reguleeriv protsess uuesti koos vastava ministri määruse eelnõuga ning piisava ajavaruga tagasiside andmiseks.
- 2) Arvestada uues protsessis keskkonnahoidliku ja liigirikkust soosiva maakasutusega, mida praegune eelnõu pakett on sisuliselt ignoreerinud.

2) Metsaseadusest kõrvalekaldumine õppe- , teadus ning arendustegevuse nimel

Seaduse 2. peatükki täiendatakse §-ga 10¹ järgmises sõnastuses:

„§ 10¹. Metsandusalane õppe- ning teadus- ja arendustegevus

(1) Kui metsandusalase õppe- ning teadus- ja arendustegevuse tegemiseks on vajalik kalduda kõrvale metsa majandamise kohta sätestatud nõuete täitmisest, esitab tegevust läbi viiv või tegevust koordineeriv kutseõppe- või teadus- ja arendusasutus Keskkonnaametile taotluse, milles on kirjeldatud õppe või uurimistöö kohta järgmised andmed:

- 1) töö eesmärk, erisused kehtestatud nõuetest ja nende erisuste rakendamise põhjendus;
- 2) planeeritavate tegevuste kirjeldus ja töö metoodika;
- 3) tegevuse algusaeg ja orienteeruv lõpptähtaeg;
- 4) õppetöö või uuritava ala täpne asukoht.

(2) Keskkonnaamet võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud taotluses nimetatud tegevusteks loa andmisest põhjendatud juhtudel keelduda.

(3) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada metsa majandamise eeskirjas erisusi kutseõppe või teadus- ja arendusasutustele metsa majandamiseks õppe-, teadus- ja arendustegevuse eesmärgil ning seada täiendavad nõuded käesoleva paragrahvi lõikes 1 märgitud teadus- ja õppetöö erisuste taotlemiseks, rakendamiseks ja hindamiseks.“;

¹ Kliimaministeeriumi vastus teabenõudele 7.01.2025

<https://adr.envir.ee/et/document.html?id=f86ed56c-67e6-4727-8146-29ceae8cc3a6>

ntud täienduse lõige 1 lubaks õppe-, teadus ja arendustegevuse nimel kalduda kõrvale kehtivast metsaseadusest, kuidas see peegelduks reaalses metsamaastikus. Muudatuse tagajärjel saab põhimõtteliselt tekkida olukord, kus õppe-, teadus-, ja arendustegevuse käigus kahjustatakse määramata pindalal metsade looduslikku seisundit. Juhime ka tähelepanu, et mõiste "arendustegevus" tähendus võib tekitada segadust, sest see on defineerimata ning lahti selgitamata ka eelnõu seletuskirjas. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 2 lg 2 defineeritakse arendustegevus kui uuringute ja kogemuste kaudu saadud teadmiste rakendamine uute materjalide, toodete ja seadmete tootmiseks, protsesside, süsteemide ja teenuste juurutamiseks või nende oluliseks täiustamiseks. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 8 määratleb arendajana isiku, kes soovib viia kavandatavat tegevust ellu. Praktikast on "arendaja" ja "arendamise" mõiste tihti seotud majandustegevusega ning seetõttu võib seda metsanduslikus seoses pigem tõlgendada kui tööstuslike erahuvidena seotud arendustegevust, mis erineb selgelt õppe- ja teadustegevusest. Seega võimaldaks eelnõu mh teha majanduslikel eesmärkidel arendustegevuste puhul mõõnduseid metsaseadusest kõrvalekaldumiseks. Seletuskirja kohaselt vastutaks õppe-, teadus-, ja arendustegevuse jaoks valitud ala looduskeskkonna, elurikkuse, veerežiimi ja pinnase seisundi eest Keskkonnaamet, kuid loodusliku seisundi tagamiseks ette nähtud meetmed ja piirangud peavad olema sees juba metsaseaduses. Loodusväärtuste huvides ei tohiks metsaseadusest kõrvale kalduda ka kaitstavatel loodusobjektidel, sh piiranguvööndites.

ETTEPANEK:

- 1) Täpsustada, millises tähenduses on kasutatud mõistet "arendustegevus".
- 2) Täpsustada, millistel juhtudel ja asjaoludel on lubatud õppe- ja teadustegevuseks kõrvalekaldeid metsaseadusest. Mitte lubada kõrvalekaldeid arendustegevuste puhul.
- 3) Mitte lubada kõrvalekaldeid metsaseadusest õppe- ja teadustegevuse puhul kaitstavatel loodusobjektidel.

3) Riigimetsas püsimeetsa mõiste ümberdefineerimine intensiivse metsamajandamise suunas

Seaduse 6. jao 1. peatükki täiendatakse §-ga 43¹ järgmises sõnastuses:

§ 43¹. Püsimeetsana majandamine riigimetsas

- (1) Püsimeetsana majandamiseks märgitakse püsimeetsana majandatav ala metsaregistrisse riigimetsa majandaja ettepanekul.
- (2) Riigimetsas võib püsimeetsana majandamise eesmärgil pärast puistu seemnekandvuse ea saavutamist raiuda valikraiega 30 aasta jooksul kuni 0,2 ha häiludena maksimaalselt 30 % eraldise või püsimeetsana märgitud ala pindalast.
- (3) Püsimeetsas säilitatakse säilikuud või säilikuude grupid alaliselt vähemalt 10%-l pindalast.
- (4) Häiludes ja häilude vahelist ala võib hooldada valgustus- ja harvendusraiega käesoleva seaduse alusel kehtestatud metsa majandamise eeskirja §-s 6 sätestatud nõudeid järgides.
- (5) Käesolevas paragrahvis sätestatud tingimused kehtivad valikraiele riigimetsas väljaspool kaitstavaid loodusobjekte.

Juhime tähelepanu, et eelnõu § 43¹ lg 2 tähendab sisuliselt hüppelist raievanuse alandamist püsimeetsana märgitud aladel. Kui raiuda 30 aasta jooksul kolmandik noorendiku pindalast, ei säili metsa looduslik tervik ning sisuliselt poleks tegu enam looduslähedase metsandusega.

§ 43¹ lg 3 on ebaselgelt sõnastatud. Nimelt, seni on säilikipuid defineeritud kui uuendusraiel alles jäetavaid elavaid või surnud puid, kuid püsimeetsandus ei näe ette uuendusraieid, vaid ainult valikraieid! Muudatusest võib välja lugeda, et püsimeetsas võib tulevikus langetada täiust alla 0,6 ning aastakümnete jooksul alles jätta vaid 10% puistust. Samuti on defineerimata, mida mõistetakse 10% pindala all - kas eraldist, hektarit või midagi muud.

§ 43¹ lg 4 sisaldab tööstuslike metsamajandusvõtteid määramata pindaladel, mis on praegusest püsimeetsanduse definitsioonist kaugel. Ulatuslikud valgustus- ja harvendusraied vaesustavad ökosüsteemi, muutes metsa ühetaolisemaks. Kuna see ei lähe looduslähedaste metsamajandamistavade kokku, teeme ettepaneku jääda senise püsimeetsanduse definitsioonis lubatud võtete juurde.

ETTEPANEKUD:

1. Jätta eelnõust välja § 43¹ lg 2, sest see toob püsimeetsanduses kaasa raievanuse alandamise ja eemaldumise looduslähedasest metsandusest. Ehkki tunnustame § 43¹ lg 3 ideed jätta püsimeetsa alaliselt selliseid puid, mida sealt välja ei raiuta, teeme ettepaneku punktis 3 mitte kasutada säilikipuude mõistet. Vastasel juhul võib välja lugeda, et püsimeetsas on tulevikus lubatud uuendusraied.
2. Võtta § 43¹ lg 4 eelnõust välja, sest see ei sisalda looduslähedasi metsamajandamisvõtteid
3. Lubada kõik eelnõu § 43¹ mainitud raieviisid üksnes RMK katsealadel ning mitte määratleda neid püsimeetsanduse võtetena.
4. Püsimeetsa majandamise tingimustesse tuleb lisada kõrgmetsa säilitamise nõue, mille kohaselt oleks pärast metsatõid täius 60% ning ei langeks alla 50%. Sellisel juhul on tagatud metsa ökoloogiline tervik ja ka puhkeväärtused. Samuti oleks mets tormidele vastupidav ning säiliks linnustiku jm metsaelustiku elupaigad.

4) Ettepanekud raiemahtude vähendamiseks

Senine metsaseadus on võimaldanud Eesti metsa aastaid üle raiuda. Raiemahtusid on vaja vähendada nii elurikkuse kaitseks kui kliimaeesmärkide saavutamiseks, mille tõttu on raiemahu alandamise võtted loetletud ka kliimakindla majanduse seaduse seletuskirjas lk 86. Sellest lähtudes teeme alljärgnevalt 3 proaktiivset ettepanekut, kuidas Eesti metsade raiemahtusid metsaseadust tugevdades alla tuua.

Lageraiet puudutava paragrahvi §29 punkt 4 lubab teostada lageraiet puistus, mis on saavutanud käesoleva paragrahvi lõike 6 punkti 1 alusel kehtestatud keskmise rinnasdiameetri. Kuna näiteks viljakate kasvukohtade männikud saavutavad lubatud rinnasdiameetri palju varem kui minimaalne lubatud raievanus (90a), muudab see kehtestatud raievanuse põhimõtte sisutuks ning lubab raiuda palju nooremaid puistuid.

Samuti lubab paragrahvi §29 punkt 4 teostada lageraieid metsade esimese rinde kaalutud keskmise järgi. Ka see võtte lubaks metsa enneaegselt raiuda, sest esimesse rindesse võib kuuluda puid, mis on enamuspuuliigist vanemad.

Kuna mänd on Eestis kasvavatest puuliikidest üks pikaealisemaid (meie kliimas 300-400 aastat), on tänane männi minimaalne raievanus liiga madal. Arvestades männi eluiga, on praegu lubatud raiuda juba männipuistuid, mis on vaevu keskealised. Et säilitada elurikkad männikud väljaspool looduskaitsealasid, tuleb männi minimaalset raievanust tõsta.

ETTEPANEKUD:

1. Eemaldada §29 punktist 4 säte, mis lubab lageraiet puistus, mis on saavutanud sama paragrahvi lõike 6 punkti 1 alusel kehtestatud rinnasdiameetri. Teeme ettepaneku lubada lageraiet üksnes lageraiet lubava vanuse täitumisel.
2. Eemaldada §29 punktist 4 säte, mis lubab lageraiet teostada puistu kaalutud keskmise vanuse järgi ning asendada see samaväärse sättega, mis lubaks puistu uuendusraie enamuspoolsi uuendusraiet lubava vanuse täitumisel.
3. Tõsta hariliku männi minimaalse raievanus 90 aastalt 110 aastale.

Looduskaitseseaduse, jahiseaduse ja riigivara muutmise seadus

Looduskaitseseaduse, jahiseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõus leidub sätteid, mis otseselt takistavad Eesti loodusväärtuste ja kaitstavate loodusobjektide hoidu, kusjuures paragrahvi 13 ja 50 täiendused on sisuliselt looduskaitseliste põhitõdede eitamine. Seaduseelnõu sisaldab jätkuvalt 30% kaitstava maismaa piirmäära ning merealadid pole endiselt sisse arvestatud. Kuna surve looduskeskkonnale on praegu ülikõrge, ei saa seada kaitstavatele aladele seaduslikku "lage", sest mida rohkem looduskahjusid erinevate suurprojektidega kaasneb, seda enam tuleb kahju loodusele hüvitada. See on võimalik üksnes täiendavate kaitsealade loomise/alade kaitse alla võtmise kaudu.

Toome esile eelnõusse detsembris lisandunud muudatused, mis on majanduslike huvide poole kaldu ning jätavad loodusobjektid pikemas perspektiivis kaitseta:

1) Hüvitusalade arvamine 30% kaitstava maismaa hulka

Paragrahvi 13 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Käesoleva seaduse § 2 lõikes 3 seatud eesmärgi saavutamisel teeb Keskkonnaamet vastava valdkonna ministri ettepaneku alade kaitse alt välja arvamiseks ja kaitse-eeskirjade muutmiseks lähtudes käesoleva seaduse § 2 lõigetes 1 ja 2 seatud põhimõtetest ning liikide ja elupaikade seisundi seirest ja asjakohaste uurimuste tulemustest, tagades 30 % maismaa võimalikult tõhus kaitse.“;

Muudatus võtab ära kaitsealade võime tagada kriitilise arvukusega liikidele ja elupaikadele vajalikud tingimused, sest hüvitatavad alad tuleksid teiste kaitsealade arvelt. Kui leiab aset looduskahju mõne suurprojekti tõttu (Rail Baltic, kaitseväge harjutusväljad, tuulepargid jmt), siis tekib eelnõus kirjeldatud regulatsiooni elluviimisel kahju mitte üksnes taristu alla jäänud kaitsealale, vaid ka teistele, toimivatele looduskaitsealadele, mida 30% piirmäära tõttu tuleb kustutada hakata.

EKO on seisukohal, et kavandatava muudatuse elluviimisel läheks Eesti looduskaitse süsteem vastuollu Loodusdirektiivi põhimõtetega, kuna see ei võimalda edaspidi tagada Natura võrgustiku sidusust. Komisjoni teatise "Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta"² punkt 3.3.3 kohaselt kujutavad hüvitusmeetmed ehk asendusmeetmed endast projektile või kavale eriomaseid meetmeid, mis lisanduvad linnudirektiivist ja elupaikade direktiivist tulenevatele tavapärasele kohustustele. Üldjuhul on praktikas asendusmeetmetega valitud alad elupaikade kao tasakaalustamiseks proportsionaalselt oluliselt suuremad kahjustatud aladest. Seda seetõttu, et esindusliku kvaliteetse elupaiga kahjustamine peab saama kompenseeritud mh pindalalise hüvituse kaudu. Viidatud komisjoni teatise nt Rõsa poldri ajakohastamisel kaitseks üleujutuste eest (Saksamaa, 2014) loodi hüvitusmeetmena loodusalale elupaigatüüp 6430 suhtes 1: 8; tammi

² [EUR-Lex - 52021XC1028\(02\) - EN - EUR-Lex](#)

nõlvadel (alal, mis jääb suures osas loodusalt välja) taastatakse elupaigatüüp 6510 suhtes 1: 5; kadunud metsaelupaikade 91F0 (mille kvaliteet on „D“) asemele istutatakse sama liigilise koosseisuga uus mets suhtes 1: 4, samuti istutatakse uusi puid olemasolevasse metsa suhtes 1: 16, millest suurem osa jääb loodusalt välja. Võrgustiku sidususe säilitamiseks laiendati loodusala territooriumi, et see hõlmaks ka asendusmeetmete asukohti.

Kui hüvitusvalade määramiseks võetakse samal ajal muid alasid kaitse alt ära, tekib küsimus, millised alad need on? Kas need alad kuuluvad Natura võrgustikku või plaanitakse kärpimisi siseriikliku staatusega kaitsealadel?

Et tehtud looduskahjud hüvitada, tuleb kaitse alla võtta veel täiendav, suurema pindalaga ala, mis asub väljaspool eelnevalt ette nähtud 30%. Põhjus on selles, et hüvitusvalad on rikutud kaitsealast alati nõrgemate loodusväärtusega ja elustikuvaesemad. Samuti ei pruugi uued alad vastata kaitstava liigi nõudlikkusele. 2024. aasta Keskkonnakirve laureaat (Rail Balticu hüvitusvalade raie) näitab, et info hüvitusvalade kaitse alla võtmise kohta ei liigu veel ametkondade vahel. Kui arvestada niisugused juhtumid 30% alade sekka, on see otseselt riigi loodusväärtuste kahjustamine. Samuti on murettekitav, et 30% täitumisel teeb väljaarvamise analüüsi ja ettepaneku üksnes Keskkonnaamet, mitte eelmises eelnõu versioonis märgitud ministri moodustatud erialaekspertidest koosnev komisjon.

Kavandatava muudatuse puhul tekib ka küsimus, kuidas suudetakse tagada liikide ja elupaikade soodsa seisundi saavutamise eesmärkide täitmine, juhul kui tegu on mh pindalaliste vajakutega? EKO hinnangul paneb kavandatav muudatus Eesti riigi olukorda, kus ei ole võimalik enam liikide ja elupaigatüüpide seisundit ausalt raporteerida, kuna riigile tekib sellest kohustus, mille täitmine läheb vastuollu looduskaitseseadusega.

Hüvitusvalade määramise ja andmebaasidesse jõudmine on väga oluline, mistõttu on tarvis rajada vastav regulatsioon. Praegusel kujul näib, et hüvitusvalade määramise kohustus määratakse vaid keskkonnaametile ning kaob ekspertide sisuline panus hüvitusvalade valimisel. Hüvitusvalade moodustamine ei tohi kunagi poliitilisest tahtest sõltuv olla ja see võimalus tuleb seaduse tasandil ka välistada. Keskkonnaamet on tihti rõhutanud, et nende tegevus on piiratud poliitilise tahtega.

ETTEPANEK:

- 1) Teha kavandatava muudatuse õiguslik analüüs Loodusdirektiiviga kooskõla suhtes, konsulteerides mh Euroopa Komisjoniga. Arvestades juba käimasolevaid rikkumismenetlusi, on oluline, et ei loodaks täiendavaid aluseid vastuolude tekkeks.
- 2) Arvata hüvitusvalad 30% kaitstava maa piirmäärast välja, sest vastasel juhul ei kompenseerita looduskahjusid ning tagatipuks tuleb veel toimivaid looduskaitsealasid kaitse alt välja arvata.
- 3) Kaasata hüvitusvalade protsessi sõltumatutest ekspertidest koosnev komisjon ning täpsustada seaduses vastavat punkti.

2) I kaitsekategooria lindude püsielupaikade kaitseta jätmise pärast planeeringu või tegevusloa algatamist

63) Paragrahvi 50 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

“(3¹) Käesoleva paragrahvi lõike 2 kohane püsielupaik ei moodustu samas lõikes nimetatud kaitsealuse linnu pesapuu ümber, kui kaitsealune liik on pesa teinud pärast seda, kui alal on rahva tervise või ohutuse huvides kehtestatud planeering või antud luba tegevuseks, mille realiseerimist püsielupaiga piirangud välistavad.”;

Täiendus on vastuolus LKS paragrahviga 48, mis sätestab, et kõikide I kaitsekategooria liikide kõikide teadaolevate elupaikade või kasvukohtade kaitse tagatakse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega. See hõlmab ka neid püsielupaikasad, mis on leitud pärast planeeringu algatamist või tegevusloa andmist. Kuna näiteks lageraie on üks tegevus, mille realiseerimist püsielupaiga piirangud välistavad, võib antud kontekstis tegevusloa olla ka lageraie teatis. Selline areng on aga vastuolus looduskaitse seaduse eesmärkidega ning I kaitsekategooria liikidele tagatud kaitsega (§ 48).

Lisaks sellele seab täiendus otseselt ohtu kriitiliste arvukustega liikide püsijäämise Eestis, kelle iga uus pesitsuspaik või kasvukoht on looduskaitsele ülioluline (must toonekurg, suur konnakotkas). Kui uusi leiukohti inimtegevuse eest kaitse alla ei võeta, puudub ka võimalus liikidel oma asurkonda parandada Eestis.

Juhime ka tähelepanu, et praktikas on juhtumeid, kus arendusaladel teadaolevad pesapuud on ebaseaduslikult maha võetud. Kui lind rajab mahavõetud pesa lähedale uue pesa, kuid see toimub pärast planeeringu kehtestamist või loa andmist ja uut pesa ei võeta kaitse alla, tekib võimalus arendusalasid ebaseaduslikul viisil nõ vabastada. Arvestades kotkaste tava rajada uusi pesi vanade lähedusse, mõjutab eelnõuga planeeritav igal juhul nende elupaigakvaliteeti halvemuse suunas.

ETTEPANEK:

Jätta antud täiendus eelnõust täies mahus välja, kuna täiendus on kriitilises vastuolus nii looduskaitse seaduse eesmärkide ning I kaitsekategooria liikide kaitsmise põhimõtete, aga ka LKS paragrahviga 48.

3) Ehituskeeluvööndi vähendamine üleujutatavatel aladel

Alljärgnevalt juhime tähelepanu looduskaitse seaduse muudatusele nr 41, mida EKO ja Päästame Eesti Metsad tagasiside 2024. septembris ei sisaldanud, kuid tuleks samuti eelnõude pakettist välja jätta:

§ 35 (4) Korduva üleujutusega veekogude ranna või kalda piiranguvöönd, veekaitsevöönd ja ehituskeeluvöönd koosnevad üleujutatavast alast ja käesoleva seaduse §-des 37–39 sätestatud vööndi laiuselt.

Muudetakse selle lõike sõnastus ümber:

"(4) Ranna korduva üleujutusega alal ja suurte üleujutusalaadega siseveekogude kalda üleujutusala ning kaldaastangu ülemise serva ja veepiiri vahele jääval alal kehtivad piiranguvööndi ja ehituskeeluvööndi nõuded."

ja paragrahvi 38 täiendatakse lõigetega lg 11 järgmises sõnastuses:

„(11) Korduva üleujutusega rannal koosneb ehituskeeluvöönd üleujutatavast alast ja sellele liituvast 50 meetrist, kuid mitte vähem kui käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 või lõikes 2 sätestatud vööndi laius.“

Muudatusest võib välja lugeda, et ehituskeeluvööndit vähendatakse oluliselt. Varasemalt oli see korduv üleujutusala + 200m. Uue ettepaneku alusel saab see olema korduv üleujutusala + 50m (aga mitte vähem kui 200m).

Seletuskirjast ei tule välja kui suurt ala Eestis muudatus puudutab, või millised on muudatuse mõjud. Viitest, et õiguskantsler on seni kehtinud seaduse mitmetimõistetavusele tähelepanu juhtinud, ei piisa nii oluliste muudatuste põhjal. Sellegipärast mõnab seletuskiri, et "ehitamine on üks kõige intensiivsemaid häiringuid looduses. Ehitamise tulemusena ei hävine üksnes valmiva ehitise alune looduskooslus, vaid ka ehitamise ajal kasutuses oleva ala looduskooslus. Häiring on püsiva iseloomuga ja olukorda algses seisus taastada ei ole võimalik. Ranna ja kalda looduskooslused on õrnad ja tundlikud." See seletuskirja osa

selgitab aga ammendavalt, miks käesolev muudatus tuleks paketist eemaldada. Juhime ka tähelepanu, et kliimasoojenemise ja -muutuste kontekstis peaks inimohutuse seisukohast üleujutusalaade piiranguvööndeid hoopis laiendama, mitte kitsendama. Euroopa parasvöötme ilmastikuanomaaliatele ja rekordilistele temperatuuridele juhtis hiljuti tähelepanu ka [ERR](#).

ETTEPANEK

Jätta see täiendus seaduseelnõust täiemahuliselt välja.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator, EKO metsatöörühma nimel

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ühendab kümmet eelkõige üleriigilise huvikaitsega tegelevat ekspertorganisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Balti Keskkonnafoorum, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, Keskkonnaõiguse Keskus, Päästame Eesti Metsad, Läänerannik, Nõmme Tee Selts.